

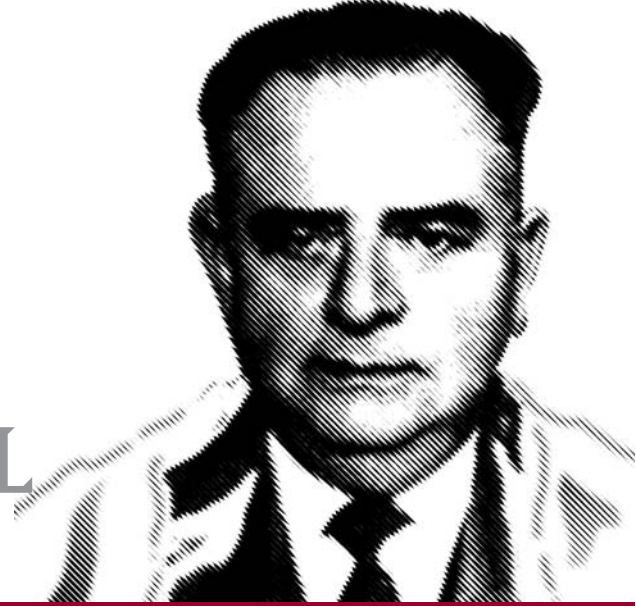
NOBEL
MEDICUS®

PORTRELER

BİR ÜNİVERSİTENİN KURULUŞU ve
Ord. Prof. Dr. M. Muhittin (Muhiddin) EREL

M. MUHİTTİN (MUHİDDİN) EREL

(1901-1986)

Yrd. Doç. Dr. Çağatay Üstün

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Bornova, İzmir

ÖZET

Türkiye'deki üçüncü üniversite olan Ege Üniversitesinin 1955 yılında İzmir'de kurulmasında Ord. Prof. Dr. Muhittin (Muhiddin) Erel'in ismi dikkat çekicidir. Ord. Prof. Dr. Erel, Ege Üniversitesinin kurucusu ve 11 Mart 1958 - 10 Mart 1960 yılları arasındaki ilk rektörü olarak anımsanır. Bu görevine ek olarak 2 Mart 1955 tarihinde Ege Üniversitesi

Tıp Fakültesi Kurucu dekanı olarak görevlendirildi. Aynı zamanda bir halk sağlığı uzmanı olması nedeniyle yeni kurulan üniversitenin Tıp Fakültesindeki Hijyen kürsüsünün ilk yöneticiliğini de yaptı.

Makalemizde, Ege Üniversitesinin kuruluşunu ondan aktarımlarla sunarken, Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel'in kısa biyografisine de yer vereceğiz.

ESTABLISHMENT OF A UNIVERSITY and Ord. Prof. MD. M. Muhittin (Muhiddin) EREL

ABSTRACT

Ord. Prof. MD. Muhittin (Muhiddin) Erel's name was so conspicuous in the establishment of Ege University in İzmir, as being the third university of Turkey, on 1955. Ord. Prof. MD. Muhittin Erel is remembered as the founder of Ege

University and also the first rector in between the dates of March 11 1958 - March 10 1960. He was assigned as the Founder Dean of Ege University Medical Faculty on the date of March 2 1955 in addition to this appointment. Concurrently, because he was a specialist of public health he took the initial managerial responsibility of hygiene professorship of the medical faculty in the university. In our article we shall present his short biography and the story of the establishment of Ege University by the speech of him.

Resim 1. Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel 5 Kasım 1955 tarihinde Ege Üniversitesi'nin öğretime açılış töreninde konuşma yaparken

Resim 2. Ege Üniversitesini Mart 1958'de ziyaret eden Milli Eğitim Bakanı Celal Yardımcı (önde-ortada) ve ilk Rektör Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel (önde-sağda).

Mustafa Muhittin (Muhiddin) EREL, Kızılay'ın kurucularından Bahriyeli Miralay (Deniz Tabib Albay) Dr. Mehmet Ali Bey ile Ayşe Hidayet Hanımefendinin oğlu olarak 1351 (1901) yılında İstanbul'un Eminönü kazası Alemdar nahiyesi Hoca Rüstem mahallesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamlayan Dr. Erel, 1924 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu. 1924-1925 yıllarında askerlik hizmetini yedek subay olarak yaptı ve 5 Ekim 1925 tarihinde İznik Hükümet Tabipliğine atandı. Daha sonra o zamanın Ertuğrul vilayeti Bozhöyük kazası Hükümet tabipliği (1926-1927), İstanbul Emrazı Sariye İstilaie Hastanesi Asistanlığı (1927-1929) görevlerinde bulunan Dr. Erel, Almanya'ya giderek 18 Ağustos 1929 - 31 Ekim 1932 tarihleri arasında Hamburg Devlet Hıfzıssıhha Enstitüsü'nde ihtisas öğrenimi gördü ve 1 Kasım 1932'de Darülfünun Tıp Fakültesi Hıfzıssıhha Müderris Muavini olarak akademik göreve başladı. Darülfünun'un 1933 Üniversite Reformunun ardından İstanbul Üniversitesine dönüşmesiyle, buraya geçen Dr. Erel, 1 Ağustos 1933 tarihinde İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hıfzıssıhha Doçentliğine yükseltildi. Aynı Enstitüde o dönemde Ord. Prof. Dr. Julius Hirsch ve Doç. Dr. Zeki Yalım da görev yapmaktaydı. Prof. Dr. Hirsch ve Doç. Dr. Erel 1937-1942 yılları arasında hijyen derslerinin teorik ve pratik bilgiler içeren kitabını yayınladı. Dr. Erel, 1 Şubat 1943 tarihinde profesör unvanını aldı. 31 Aralık 1948'de Ord. Prof. Dr. Julius

Hirsch'in ayrılmasının ardından Enstitü yöneticiliği görevine getirildi. Bu görevini 1949-1955 yılları arasında sürdürdü. 28 Şubat 1950'de aynı Enstitü'nün Ordinaryüs Profesörlüğüne yükselen Dr. Erel, 1946-1948 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı görevinde de bulunmuştur. Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel, İzmir'de kurulması planlanan Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinin kurucu Dekanı olarak 2 Mart 1955 tarihinde görevlendirildi (Resim 1). 11 Mart 1958 tarihinde Tıp ve Ziraat Fakülteleri tarafından oluşturulmuş Profesörler Kurulu toplanarak Ege Üniversitesinin ilk Rektörü* olarak Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel'i seçti. 30 Mayıs 1958 tarihinde Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hijyen Enstitüsü Ordinaryüs profesörlüğüne naklen atandı (Resim 2). Ord. Prof. Dr. Erel'in Rektörlük görevi 10 Mart 1960 tarihinde sona erdi. Prof. Dr. Erel, 114 sayılı kanun gereği 28 Ekim 1960'da emekliye ayrılmasına rağmen 28 Nisan 1961'de tekrar göreve döndü. 65 yaşını doldurması nedeniyle emekliye ayrılması gerekirken, Senato kararları ile görev süresi dört kez uzatılan ve bu arada 11 Kasım 1968 - 28 Haziran 1971 tarihleri arasında izinli olarak Efes Eczacılık Yüksekokulu Müdürlüğü de yapan Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel, 43 yılı devlet hizmetlerinde olmak üzere toplam 48 yıl eğitim-öğretim, araştırma, yayın ve sağlık hizmeti vererek, 07.07.1973 tarihinde Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Koruyucu Hekimlik ve Halk Sağlığı Kürsüsü Başkanyken emekli oldu. 1936 yılında Viyolonist Emine Hanımefendi ile evlenmiş olan Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel'in Suna ve Sevin isiminde iki kızı vardır.

Ege Üniversitesinin ve özellikle Tıp ve Fen Fakültelerinin kuruluşunda Rektör ve öğretim üyesi olarak unutulmaz hizmetler veren Ord. Prof. Dr. Erel bunlara ek olarak Türkiye'de ilk defa üniversite bünyesinde Hemşirelik Yüksekokulu ve Sağlık Koleji kurulmasındaki çabalarından ötürü de Hizmet Ödülü aldı.

Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel, sağlık ve fen bilimleri yanında güzel sanat alanlarında da oldukça geniş bir bilgi birikimine sahipti ve konser verecek derecede iyi keman çalabiliyordu. Son derece alçak gönüllü, yardımsever ve hizmet aşkıyla dolu bu bilim insanı 18 Mart 1986 tarihinde vefat etmiştir.

Halen Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi bünyesindeki büyük amfi onun ismini taşımaktadır (Resim 3). Kendisini saygıyla anıyoruz.

Aldığı Görevler ve Yurtdışı Görevleri

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde görevli iken Haydarpaşa Lisesi ve İstanbul Kız Lisesi Hıfzıssıhha öğretmenliklerini 1934 yıllarında ek görevle sürdüren Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel, sağlık şuralarının, sağlıkla ilgili bilimsel toplantıların önde gelen üyesi ve Dünya →

Sağlık Teşkilatı Tıp Tahsili Ekspertisi görevliydi. Buna ek olarak, Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel'in üstlenmiş olduğu yurtdışı görevler arasında şunları sayabiliriz:

- a) Kongre için Batı Almanya (Dortmond, 1959)
- b) Yabancı öğretim üyesi temini ve yurt dışındaki yüksek hemşire okullarının kuruluş yapılarını incelemek için İngiltere (1959)
- c) Uluslararası Göğüs Hastalıkları Kongresi için Viyana (1959)
- d) Araştırma ve inceleme için Almanya ve Uluslararası Sağlık Kongresi için Roma (1963)
- e) Avrupa Profesörler ve Rektörler Birliği toplantısı için Viyana (1965)
- f) Koruyucu hekimlik alanında ve öğretim programlarını geliştirme amacıyla araştırma inceleme yapmaya Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri Üniversiteleri (1966 yılında 6 ay).

Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel'den Aktarılanlar

Ege Üniversitesi'nin kuruluş öyküsüne ilişkin olarak Ord. Prof. Dr. Muhittin EREL diyor ki:

“Ege Üniversitesi konusu ile ilk temasım 1955 yılının bir yaz sabahında Ankara'dan açılan bir telefonla başlar. Telefonun diğer ucundaki ses kendisini Maarif Vekâleti Müsteşarı olarak tanıttı. Bu kişi, birkaç gün sonra şahsen tanıştığım Üniversitemizin kuruluşunda büyük yardımlarını gördüğümüz Osman Faruk Verimer'di. İzmir'de kurulacak olan üniversitede Tıp Fakültesi Dekanı olarak yardımcı olmamı Bakan adına rica ediyordu. Düşünme süresi diledim. Konuya o anda yanımda bulunan eşim de tanıktı. Onun İstanbul'da resmi görevi, çocukların da müzik eğitimi vardı. Bana İzmir'de bir görev kabul edemeyeceğimi telkin edecek sandım. Fakat, eşim; *“Vatanın her köşesi birdir. Yurt menfaati özel menfaatlerden önce gelir. Başarabileceğine eminsen kabul et!”* dedi. Bakanlığa derhal olumlu yanıt verdim ve ilk vasıta ile Ankara'ya hareket ettim. Ankara'da Osman Faruk Verimer ve Milli Eğitim Bakanı Celal Yardımcı beni kabul ettiler. Hepsi yardım edecekleri sözünde bulundular. Bu göreve çağrı hayatımın en övünülecek olayıydı. Üniversiteler Kanununun 62. maddesi uyarınca resmen İstanbul Üniversitesi'nden izin almam gerekiyordu. Çok uzun sürdürülen bu bürokratik süreci beklemeden, idari ve hukuki sakıncalarına rağmen, yıllık iznimi alarak derhal İzmir'e geldim. İlk yapılacak işler Üniversiteye tahsis edilen Bornova Ziraat Okulu binasında öğretim yılı başına kadar, gerekli değişiklikleri yapmak, laboratuvarları tesis etmek, ders malzemelerini sağlamak ve öğretim üyelerini temin etmektir. Bunların yapılamaz, yetiştirilemez olduğunu düşünen kötümser çevrelerin telkinlerinin aksine kanunun yürürlüğe girdiği aynı yıl ve işe başladıktan birkaç ay sonra 1955/1956 öğretim dönemi başladı ve başarı ile sonuçlandı. Bu ilk başarı davaya

Resim 3. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinde onun ismini taşıyan amfinin girişi.

inanmış olanların işbirliğine ve 6595 sayılı kanunun çok iyi hazırlanmış olmasına dayanır. Başta Milli Eğitim Bakanlığı ve bütün devlet müesseseleri sanki Ege Üniversitesi için seferber olmuşlardı. Davaya inanmış insanlar sadece görevliler değildi. Genç çocuklarımız yazı işlerimize, temizlik işlerimize yardımcı oluyor, gelen malzemeyi omuzlarında üst katlara taşıyor, canı gönülden özveri gösteriyorlardı. Gereken malzemeyi piyasadan çok indirimli fiyatlara bulabiliyorduk. *“Ege Üniversitesi için...”* sözü her kapıyı açıyordu. Bu bakımdan isimsiz yardımcılarını şükranla anmak borcumuzdur. Diğer üniversitelerdeki öğretim üyelerinden kime ricada bulunsak geliyor ve başarılı bir şekilde derslerin verilmesi sağlanıyordu. Bu işler Tıp Fakültesinde olduğu gibi aynen Ziraat Fakültesi ve Türkiye'de ilk olarak kurulmuş olan Yüksek Hemşire Okulu için de devam ediyordu. Burada Ziraat Fakültesini kurmakla görevli Prof. Dr. Vamık Tayşi ile işbirliğimizin büyük payını şükranla belirtmek isterim. Gayemiz zarftan önce mazrufu hazırlamaktı. Bu yüzden fonksiyonu gösterişsiz baraka ve barakamsı binalarda yaptık. Vamık Tayşi'nin ayrılmasından sonra aynı görev ve anlayışı onun yerini alan Prof. Dr. Mustafa Uluöz ile yürüttük. Kuruluşun ilk çalışmalarında unutulmaz yardımlarını gördüğüm Prof. Dr. Kemal Rüştü Akgünder'i minnetle anmak isterim. *“Bütün binaları yapılmadan, öğretim üyeleri tam olmadan, malzeme sağlanmadan Üniversite açılmaz!...”* diyen zihniyete en güzel cevabı Ege Üniversitesi'nin kuruluşu vermiştir.¹⁻³

Eserleri

48 yıl sağlık, eğitim-öğretim, araştırma ve yönetim hizmeti veren Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel'in ders kitaplarından başka yeni metot ve icatları da içine alan ve birçok Almanca, İngilizce bilim dergilerinde yayımlanan makaleleri yanında, çevirileri, Türkiye Sağlık Teşkilatı hakkında önemli tavsiyeleri ve yol gösterici direktifleri ihtiva eden çeşitli raporları vardır. →

Ord. Prof. Dr. Erel, günümüzde Geriatri olarak bilinen alanın önemini ve sağlıklı yaşlanmanın tanımını o dönemde şu şekilde yapmıştır: “Arzın dönüşünü 30 saate çıkaramayız ve ihtiyarlığı önleyemeyiz. Geç ihtiyarlamaktan maksat, insan ömrünü uzatmak değil ihtiyarlık tezahürlerini geriye atmak, gençlik tezahürlerini uzatmaktır.” Ne yazık ki, yaptığımız araştırmalarda kendisinin bibliyografik eser listesine rastlamak mümkün olamadı. Ancak en

çok bilinen birkaç kitabının listesini vermekle yetiniyoruz. *Sağlık Düşmanı Böceklerle Savaş*, Julius Hirsch, Çeviren: Muhittin Erel, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1943; *Hijyen Ders Kitabı*, Ord. Prof. Dr. Julius Hirsch, Prof. Dr. Muhuddin Erel, 2 Cilt, İstanbul, 1947; *120 Yıllık Tıbbiyemizin Tarihine Bir Bakış*, Muhittin Erel, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü Yayını, No: 13, Kenan Matbaası, 1947.

İLETİŞİM İÇİN: Yrd. Doç. Dr. Çağatay Üstün Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Bornova, İzmir cagatay.ustun@ege.edu.tr

KAYNAKLAR

- 1 Bilgehan H, Ertas İ, Akşit B. Kuruluşundan Günümüze Ege Üniversitesi 1955-2005, Cilt:1, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 2005; 9-17, 90-92.
- 2 Üstün C, Akçicek E, Akçicek F. Hekim, Tabip, Doktor-Onlardan Anılar, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları No: 155, İzmir 2003; 110.
- 3 Unat EK. Dünya’da ve Türkiye’de 1850 yılından sonra Tıp Dallarındaki İlerlemelerin Tarihi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Vakfı Yayınları: 4, İstanbul 1988; 172.